

LAB-ADA

LAB for Adults non-formal Digital Awareness

**Мапирачка рамка за
подобрување на учењето
кај нискоквалификувани
возрасни**

2023

Информации за проектот

Програма: Еразмус+ KA2 Стратешко Партнерство

Наслов: LAB for Adults non-formal Digital Awareness

Референтен број: 2021-1-LT01-KA220-ADU-000033776

Главна цел: да се креираат резултати што можат да помогнат за креирање на подобри можности за ниско квалификуваните возрасни.

Целни групи: нискоквалификувани возрасни; едукатори за возрасни

Конзорциум:

Лого	Име на организацијата	Вклучени луѓе
	Asociacija „Liba“ – Литванија www.liba.lt	Baciulyte Rima Ignatonis Marius
	Eco Logic – Република Северна Македонија www.ecologic.mk	Lozanovska Mia Neshkoski Nikola
	Consorzio Scuola Comunità Impresa – Италија www.cscinovara.it	Negro Antonio Tosi Barbara
	EcoKtima – Грција http://www.ecoktima.com	Philippi Maria Kotsani Natalia Economou Despoina Kotsanis Yannis
	Prometeo – Италија http://asprometeo.altervista.org/	Pastorino Smaldone Villani Francesca Smaldone Villani Carlo

**Co-funded by
the European Union**

Овој проект е финансиран со поддршка од Европската комисија.

Оваа публикација ги одразува само гледиштата на авторот и Комисијата не може да биде одговорна за ништо употреба што може да се направи на информациите содржани во него.

Содржина

РЕЗИМЕ	4
ДЕСК ИСТРАЖУВАЊЕ	6
Вовед	6
Европа и нискоквалификуваните возрасни	8
Рамки на дигитални компетенции и нискоквалификувани возрасни	11
Партнерски земји и нискоквалификувани возрасни	13
ФОКУС ГРУПИ	17
Вовед	18
Профили на експерти	18
Мотивација и ангажирање за личниот развој на нискоквалификувани возрасни	19
Материјали, алатки, ресурси и добри практики	22
LAB-ADA Мапирачка рамка	24
АНКЕТИ	26
Вовед	27
Профил	27
Вештини	29
Потреби - Мотивација - Можности	30
МАПИРАЧКА РАМКА	33
Вовед	34
Столб 1: Информациска и податочна писменост	37
Столб 2: Комуникација и соработка	38
Столб 3: Креирање на дигитална содржина	39
Столб 4: Безбедност и етика	40
Столб 5: Решавање на проблеми	41
Референци	43

РЕЗИМЕ

Постојат некои докази дека нискоквалификуваните возрасни се помалку подготвени да учествуваат во обука која бара време отколку висококвалификуваните работници, не само поради различните преференции и особини на личноста на двете групи (Fouarge, et al, 2013). Во исто време, технолошките промени ќе ги направат поквалификуваните, како што се менаџерите, наставниците или здравствените работници, попродуктивни и оттука побарани од работодавците (Неделкоска и Квинтини, 2018). Возрасните и постарите над 55 години со ниски вештини имаат позиции на ниско ниво со ограничени можности за развој, често влегуваат и излегуваат од невработени и честопати може да очекуваат ограничени поврати на обуката, како што се повисоки плати или пристап до подобри работни места (ОЕЦД, 2017а Бурдет и Смит, 2002). Нискоквалификуваните возрасни лица немаат мотивација и знаење лесно да ги развијат своите неформални компетенции. Еден начин да се направи учењето на возрасните пофлексибилно е учењето на далечина, на пример во форма на онлајн самостојно учење. Според податоците на OECD PIAAC, 16% од нискоквалификуваните ученици завршуваат барем дел од нивната обука како учење на далечина.

Речиси секој втор нискоквалификуван/а учествува во учење на далечина во Литванија. Од гледна точка на работодавачот, квалификуваната работна сила го олеснува развојот и воведувањето на нови технологии и практики за работна организација, а со тоа ја зголемува продуктивноста и растот на новата економија во целина, мислејќи дека по овој карантин Covid-19 пазарот на трудот повеќе нема да биде исто. Врз основа на анализата на потребите и прелиминарното истражување спроведено од партнерите, проектот LAB-ADA ја поставува севкупната цел да развие иновативен пристап на веб учење за унапредување и одржување на можностите на возрасните со ниска вештина да стекнат доволно знаење, исто така да ја поттикне нивната благосостојба и ментално здравје преку стекнување на потребните вештини кои би им помогнале ефективно да направат промени, да го совладаат својот живот и да влезат на посакуваниот пазар на труд.

Мапирачката рамка за подобрување на учењето на возрасни со ниски вештини (во текстот понатаму мапирачка рамка) е методолошки документ што го води развојот на сетот со активности за далечинско ко-дизајнирање (тулките). Овој документ претставува столбна рамка која ги мапира факторите кои влијаат на учењето на нискоквалификуваните возрасни поврзано со вештините што треба да се развијат со цел да се подобрат нивните способности да го следат она што го ценат во животот. Концептуалниот модел на рамката чекори кон еколошките и индивидуалните пристапи кон вештините, земајќи го предвид учењето на возрасните со ниска вештина како резултат на интеракциите помеѓу четири различни, но тесно поврзани домени: психолошки, социјален, когнитивен и физички. Секоја димензија може да се смета и како резултат и како овозможувачка состојба во однос на другите димензии, и на крајот со севкупниот квалитет на живот на возрасните (извештај на ОЕЦД). За целите на проектот, во мапирачката рамка се истражени и објаснети широк спектар на фактори (индивидуални и контекстуални) поврзани со петте димензии (столбови) на стекнување нови вештини.

Како резултат на тоа, мапирачката рамка ќе овозможи побогато, заедничко разбирање на дигиталните вештини кои се развиени со цел да се унапредат нискоквалификуваните возрасни лица. Развојот на мапирачката рамка е предуслов за успешно доставување на тулкотот за далечински ко-дизајн активности. Овој документ е достапен на веб-страницата на проектот на сите јазици на партнерите. Документот ги вклучува следните четири поглавја:

1. **Деск истражување за потребите на нискоквалификуваните возрасни лица.**
2. **Онлајн анкета на нискоквалификуваните возрасни лица..**
3. **Фокус група и интервјуа со експерти.**
4. **Развој на мапирачка рамка.**

Целосните документи од горенаведените четири поглавја/испораки се достапни посебно на веб-страницата на проектот: <https://lab-ada.csciformazione.eu/>.

Вовед

Повеќето нискоквалификувани возрасни лица учествуваат во учењето за да ја унапредат својата кариера (види подолу). Сепак, можностите за учење не секогаш ги опремуваат со вештините потребни за пазарот на трудот. Само двајца од тројца возрасни сметаат дека учеството на обуката им помогнало да постигнат позитивни резултати од вработувањето, како што се подобри резултати на нивната сегашна работа, унапредување, добивање (нова) работа или повисока плата. Работевме за да го направиме учењето на возрасните поинтересно и порелевантно за возрасните со ниски вештини. Во ваква средина, на возрасните со ниски вештини им е потребна поддршка за да ги идентификуваат нивните потреби за обука и да разберат кој тип на обука е најсоодветен за нив. Дополнително, им треба совет како да се справат со која било бариера за учество, вклучително и ограничени финансии, недостаток на време поради семејните обврски и оддалеченоста до локацијата за обука. Вакви сеопфатни услуги за совети и насоки конкретно насочени кон возрасни со ниски вештини се ретки. Така, идејата е да се приспособат некои совети користејќи различни медиуми како книги или интерактивни ресурси или видеа и насоки за помош.

Според ОЕЦД, „возрасните со ниски основни вештини се поединци на возраст од 25-64 години со слабо познавање на писменост, математика или и двете (Erwachsene mit geringen Grundkompetenzen). Ниското владеење се дефинира како бодување на ниво 1 за димензиите на писменоста и/или математиката на Анкетата за возрасни вештини (PIAAC). Тоа се возрасни кои најмногу разбираат кратки текстови на познати теми и/или се способни да прават едноставна математичка обработка како што се пресметки во еден чекор“. Исто така, „возрасни со ниски нивоа на квалификации се лица на возраст од 25-64 години чие највисоко образовно ниво е најмногу пониско средно образование (ISCED 0-2) (Geringqualifizierte). Во германскиот контекст, овие возрасни лица го напуштиле образованието по задолжителното сеопфатно училиште или порано (Primär- und Sekundarbereich I) и најмногу имаат завршено средно образование (Realschulabschluss/ Mittlere Reife). Тие немаат завршено целосна стручна квалификација“. (Извор: ОЕЦД, 2019 г, [Правилно добивање на вештини: Ангажирање на нискоквалификувани возрасни лица во учењето](#))

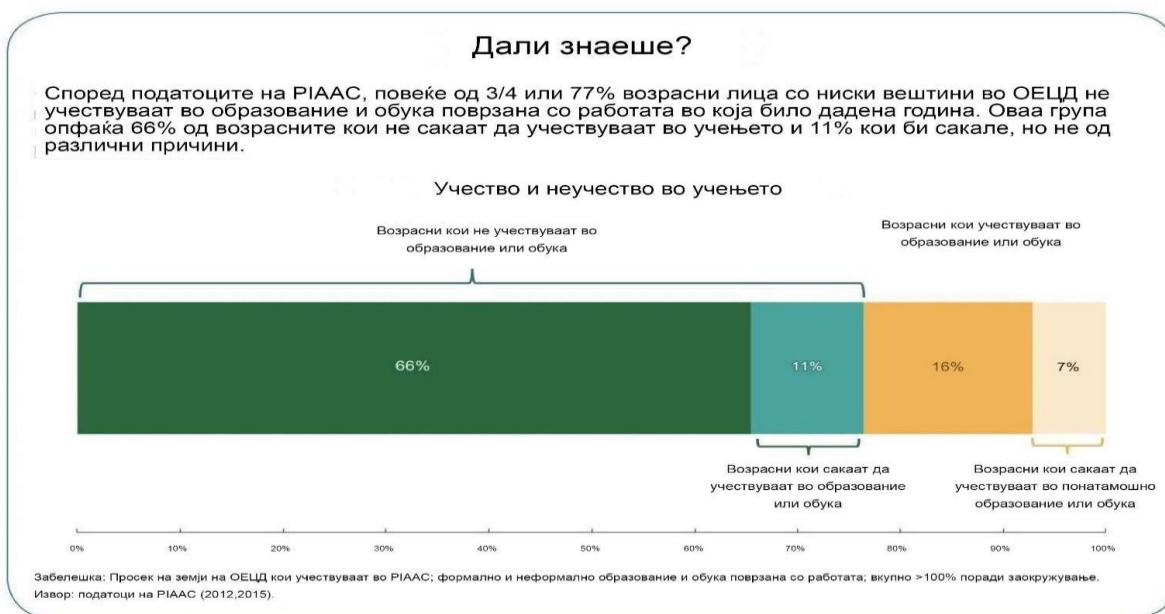

Сл. 1: Мегатрендовите влијаат на светот на работата [OECD 2019](#))

Ниските дигитални вештини се сметаат за пречка за општествено и економско учество на возрасните и претставуваат дополнителна димензија на ниските вештини. Според ОЕЦД (2019[5]), „повеќе од еден од пет возрасни лица во ОЕЦД има ниски вештини. 22% од возрасните во земјите на ОЕЦД имаат ниско ниво на образование, а уште повеќе возрасни имаат ниски когнитивни вештини. Во просек, 26,3% од возрасните можат најмногу да завршат некои основни читачки и/или математички задачи во оние земји за кои се достапни податоци. Да им се овозможи да се усовршат за променливиот свет на работа е голем предизвик“. Важно е да се напомене дека многу возрасни лица со ниски вештини се сè друго освен „ниско квалификувани“: тие може да имаат ниско ниво на писменост, но во исто време поседуваат низа други вредни вештини како што е способноста да возат различни возила или грижата за клиентите. Исто така, некои возрасни може да имаат „ниски“ нивоа на квалификации, но можеби имаат стекнато некои различни вештини во текот на годините на работно искуство кои се еквивалентни на оние поврзани со формалните квалификации.

Учеството во образованието и обуката за возрасни им помага на луѓето да ја најдат, задржат и понатаму да се развиваат во нивната работа. Сепак, возрасните со ниски вештини имаат помали шанси да учествуваат во учењето на возрасните од оние со повисоки вештини. Според податоците на PIAAC, само 20% од возрасните со ниски вештини учествуваат во учењето на возрасни поврзани со работата. Учеството на возрасните со средни и повисоки вештини е многу поголемо (37% и 58% соодветно). Една од клучните причини за овој јаз во учеството е тоа што на возрасните со ниски нивоа на вештини им е потешко да ги препознаат нивните потреби за учење и оттука имаат помала веројатност да бараат можности за обука (Windisch, 2015). Според податоците од анкетата за образованието на возрасните (AES) од 2016 година, 11,6% од нискоквалификуваните возрасни барале можности за учење во споредба со 35,5% од возрасните со високи нивоа на вештини.

Сл. 2: Учество и неучество во учење (Извор: [OECD 2019](#))

Нискоквалификуваните возрасни можат да се најдат во т.н „стапица со пониски вештини“. Многумина имаат позиции на ниско ниво со ограничени можности за развој, често влегуваат и излегуваат од невработеност и често може да очекуваат ограничен бенефит од обуката, како што се повисоки плати или пристап до подобри работни места“ (OECD, 2017a; Burdett и Smith, 2002).

Во повеќето земји на ОЕЦД, возрасните имаат избор помеѓу многу различни можности за учење. Овие можат да варираат од програми за стекнување формално основно и општо образование, преку сертифицирани кратки курсеви за стекнување специфични вештини, до можности за неформално учење на работното место. Постојат многу различни даватели и пристапи кон наставата и учењето. Предизвик за секој возрасен е да се снајде во многуте понуди, особено оние со пониски вештини.

Нискоквалификуваните возрасни имаат потреба од поддршка за да ги идентификуваат нивните потреби за обука и да разберат кој тип на обука е најсоодветен за нив. Дополнително, им треба совет како да се справат со која било бариера за учество, вклучително и ограничени финансии, недостаток на време поради семејните обврски и оддалеченоста до локацијата за обука. Сепак, таквите сеопфатни услуги за совети и насоки конкретно насочени кон возрасни со ниски вештини се ретки.

ЕВРОПА И НИСКОКВАЛИФИКУВАНИТЕ ВОЗРАСНИ

Следната табела ги прикажува избраните европски програми споредени со критериумите што тие ги исполнуваат:

Држава	Наслов	Генерален критериум				Специфичен критериум			
		Г К 1	Г К 2	Г К 3	Г К 4	Г К 1	Г К 2	Г К 3	Г К 4
Добри практики									
Австрија	Иницијатива за образование за возрасни (Erwachsenenbildung)	X	X	X	X	X	X	X	
Франција	Лична сметка за обука (Compte personnel de formation CPF)	X	X	X	X	X		X	X
Германија	Програма за тренинг на работа (welterbildung geringqualifizierter und beschäftigter älterer arbeitnehmer in unternehmen - WeGebAu))	X	X	X	X	X		X	X
Италија Ломбардија	Уникатна работна сила (Dota Unica Lavoro, DUL)	X	X	X	X	X		X	X
Ирска	Мрежа на вештини (Skillnet)	X	X	X	X	X		X	X

Холандија	Учење јазик на работа (Taal op de werkvloer)	X	X	X	X	X	X	X	
Норвешка	Додатни вештини (SkillsPlus)	X	X	X	X	X	X	X	X
Португалија	Иницијативата нова можности (iniciativa novas oportunidades NOI)	X	X	X		X	X	X	X
Португалија	Програма Qualifica	X	X	X		X		X	X
Обединето Кралство	Синдикален фонд за учење (ULF)	X	X	X	X	X	X	X	
Обединето Кралство	Преглед на кариерата во средината на животот (Mid life career review)	X	X	X		X	X	X	

Ветувачки практики									
Австрија	Работнички фондации (Arbeitsstiftung en)	X	X	X	X	X			X
Шпанија	Vives Emplea: тимско зајакнување за работна интеграција	X	X	X		X			X
<p>Видете Анекс 1 за опис на секоја пракса и извори за тоа</p> <p>Легенда: ГК1: Ефективност ГК2: Јасност ГК3: Конзистентност ГК4: Одржливост СК1: Добрата пракса била успешна во координација, соработка, поддршка и подобрена комуникација помеѓу сите вклучени организации. СК2: Добрата пракса усвоила цврсти и соодветни методолошки и дидактички начини да ги стимулира и вклучи возрасните и преку поддржувачки систем со насоки. СК3: Добрата пракса има флексибилна структура за да се приспособи кон различни потребни на целната група. СК4: Добрата пракса осигурува признавање на претходното учење и валидација на резултатите од учењето, независно дали е од формално или неформално учење.</p>									

Сл. 3: Учење на возрасни: зајакнување на возрасните преку усовршување и преквалификување (Извор: [Цедефон, 2020 година](https://www.cedefop.europa.eu/files/3082_en.pdf)) https://www.cedefop.europa.eu/files/3082_en.pdf

Француската лична сметка за обука, на пример, воведува индивидуализирана шема за финансирање на обука која е отворена за сите економски активни лица и е целосно пренослива во текот на работниот век на поединецот, од моментот кога ќе влезат на пазарот на трудот до пензионирањето. CPF во моментов е единствениот пример на меѓународно ниво на индивидуален начин на учење каде што поединците со текот на времето ги градат правата за обука“. (Извор: [Работни документи за социјална, вработување и миграција на ОЕЦД](#)).

„Истражувањето спроведено од Centrum Taal en Onderwijs (CT&O) меѓу 400 наставници на холандски L2 ја покажува претпоставката на наставниците дека учениците силно ја ценат употребата на ИКТ, иако употребата на ИКТ во часовите по холандски во живо сè уште не е вообичаена практика во Фландрија: 20,5 % од наставниците често или секогаш користат ИКТ во училищата; 30,8% никогаш не користат ИКТ, поради недостаток на сместување (60%) и време (61,8%). Понатаму, 57,7% од наставниците се чувствуваат разумно компетентни во користењето на ИКТ. Овие бројки се во целосен контраст со проценките на наставниците дека околу 80% од учениците силно ја ценат употребата на ИКТ. (Бербен, Дријконинген, Фринс, Хоубен и Ван Ден Бранден, 2012 година). Друго истражување, спроведено од Vrije Universiteit Brussel (VUB) (DePryck, Zhu, Van Laer, Kupriyanova- Ashina, & Cools, 2013 година), се фокусира на искуството на холандските ученици L2 во образованието за возрасни. Резултатите покажуваат дека 41,9% од испитаниците во (CVO; фокусирање на ученици со повисоко ниво во учењето) на високо ниво на владеење имаат искуство со мешано или учење на далечина и истиот дел има предност за комбинирано учење. Во нивоата A1, A2 и B1, повеќе од 90% од испитаниците изразуваат предност за учење во живо. Малку повеќе од еден во четири студенти не се заинтересирани за комбинирано учење; На 40% би им било интересно, под услов да можат да учат на лице место во OLC (отворен центар за учење) со насоки и 31% се заинтересирани да учат онлајн дома. Центрите за основно образование (CBE; фокусирајќи се на нискописмени ученици) не прават разлика помеѓу учењето холандски и другите предмети. 62,3% од испитаниците се заинтересирани да учествуваат во дел од курсот онлајн во OLC и околу 16% се заинтересирани да учат онлајн дома или во нивната затворска ќелија. (De Paere et al. 2018).

„[...] Фрекингот (неодамнешен технолошки пробив во индустријата за нафта и гас) значително ја зголеми релативната побарувачка за помалку образована машка работна сила и ја зголеми стапката на напуштање на средното училиште кај тинејџерите од машки пол, и во целост и во однос на жените. Проценките укажуваат дека, без фрекинг, стапката на откажување од образование кај тинејџерите би била 1 процентен поен пониска во периодот 2011–15 година на просечниот пазар на труд со резерви од шкрилци, што имплицира еластичност на запишувањето во училиштата во однос на приходите под историските проценки. (Касио и Нарајан, 2022 година).

„Способностите на постарите луѓе да разберат и креираат медиумска содржина, особено како граѓани, добија помалку внимание и покрај акцентот на истражувачите за медиумска писменост на учеството на поединците во општеството (Hobbs, 2010; Livingstone et al., 2012) и производството на креативната и разиграна медиумска содржина (на пример, Cannon et al., 2018). Кога се толкува во светло на неодамнешното истражување кое го нагласува недостатокот на здравје и писменост за дигитални вести кај постарите луѓе (Eronen et al., 2019; Guess et al., 2019), ова откритие јасно укажува на празнина во истражувањето за интервенции за медиумска писменост“. (Раси, 2021). „Многу возрасни перспективи за учењето, иако се нарекуваат теории, во голема мера немаат докази што доведуваат до тоа тие да станат теории. Така, останува потребата за емпириски докази за овие теории и нивните улоги во онлајн наставата. Споредбите на примената на овие теории за возрасни ученици во онлајн наставата исто така би биле корисни за утврдување на ефективност на различните теории за учење во различни ситуации за учење на возрасни. (Бригер и сор., 2020).

„Возрасните се под притисок да станат доживотни ученици опремени со технолошки вештини и флуентност со информатичките и комуникациските технологии (ИКТ; Светска банка, 2003 година). Под овие околности, поголем број на возрасни се враќаат да се вклучат во активности за учење, а тоа исто така значи

LIBA
LIETUVOS IMITACINIŲ
BENDROVIŲ ASOCIACIJA

дека има поголема разновидност кај оваа популација на ученици (Хана, 2017; Касворм, 2003; Виланс и Сери, 2011). (Роџерс-Шо и сор., 2018).

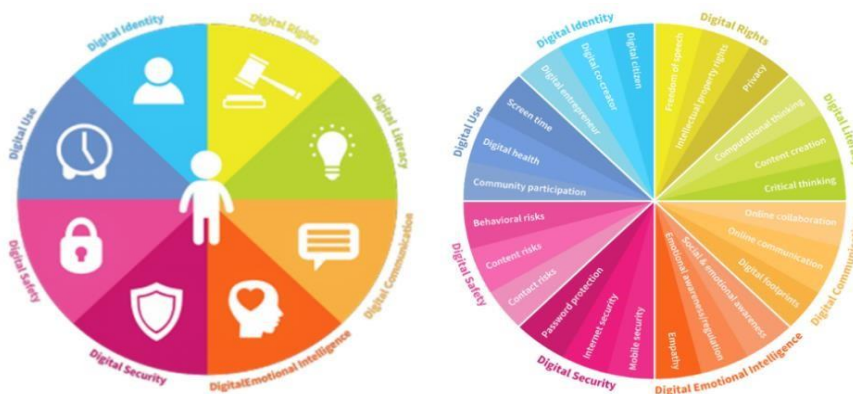
Saag (2017) теоретски издвои седум типови земји за учење на возрасни, кои одговараат на типологијата на земји засновани на сорти на капитализам, режими на социјална држава и нивните проширувања. (Бојаџиева и др.2018).

Конципирањето и проценката на образованието за возрасни како заедничко добро обезбедува нова перспектива за разбирање и проценка според тоа како се развива образованието на возрасните во различни земји и во различни институционални, социо-економски и културни контексти. (Бојаџиева и др., 2018)

Рамки на дигитални компетенции и нискоквалификуваните возрасни лица

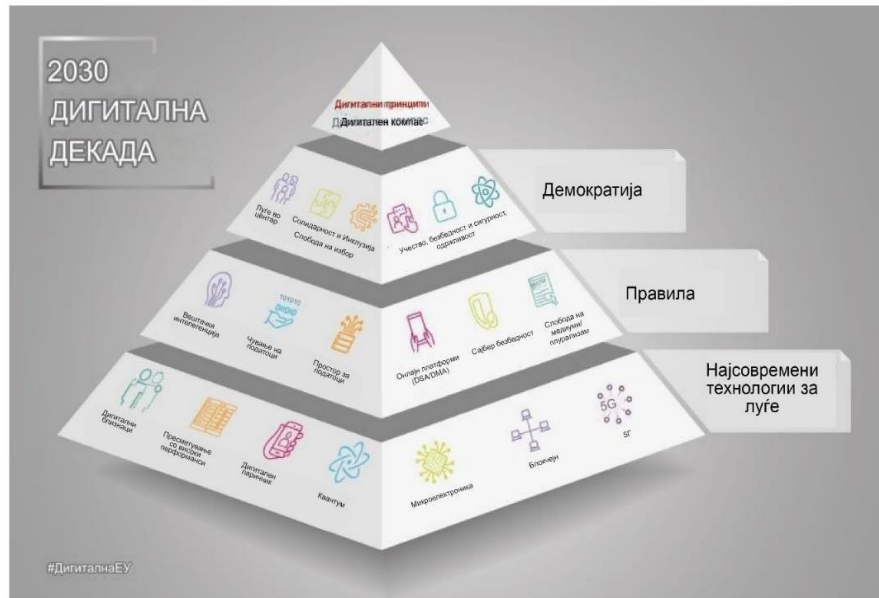
Во согласност со "[Рамката за дигитални компетенции за наставници, ученици и граѓани](#) на УНЕСКО, поврзани со дигиталните знаења, вештини и атрибути кои се сметаат за својствени за да се биде дигитално „компетентен“, има разновидни рамки за дигитални компетенции и дигитални стратегии развиени на континентално, национално и регионално ниво. Експертската работна група на LAB-ADA (EWG) проучуваше многу од овие 20+ дигитални рамки и го фокусираше ова истражување на следните 7 рамки.

1. ОЕЦД -[Иднина на образованието и вештините 2030 година](#)
2. Светски економски форум -[Образование, вештини и учење](#)
3. Дигитална интелигенција (DQ):[Глобален стандард за дигитална писменост, дигитални вештини и дигитална подготвеност](#)

Сл. 4: Моделот DQ се фокусира на збир на социјални, емоционални и когнитивни способности кои им овозможуваат на поединците да се соочат со предизвиците и да се прилагодат на барањата на дигиталниот живот

[Европска дигитална декада \(2030\)](#) е сеопфатна рамка која ќе ги води сите активности поврзани со дигиталната сфера. Целта на Дигиталната декада е да обезбеди сите аспекти на технологијата и иновативноста да работат за луѓето. Главниот пристап на „[Градење на дигитална компетентност холистички](#)“ се моментално изразени со Европската рамка за дигитални компетенции (DigComp) која е имплементирана како референтна алатка за едукаторите, како и за самостојно учење. Развојот на наставниците е поддржан од Европската рамка за дигитална компетентност на едукаторите (DigCompEdu). Европската комисија лансираше нови рамки за поддршка на клучната компетентност за претприемништво (EntreComp), а од неодамна и рамката на компетенции за лични, социјални и учење за учење на клучните компетенции (LifeComp), како и GreenComp - референтна рамка за компетенции за одржливост, поради побарувачката за рамки и алатки за компетентност.

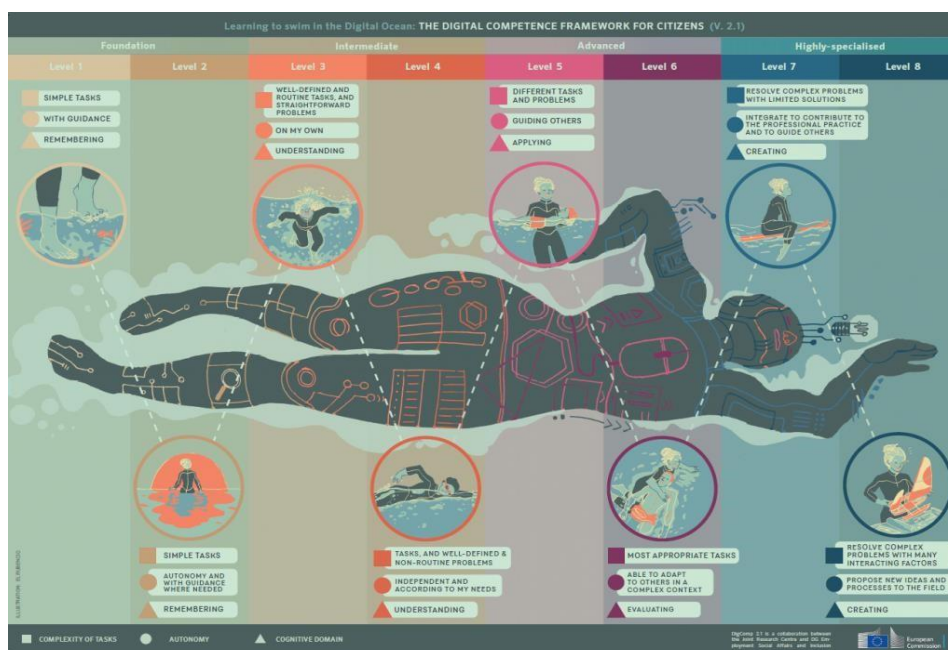

Сл. 5: ЕУ хуманоцентрична, одржлива визија за дигиталното општество

Следниве се примери од ЕУ за рамки за дигитални компетенции, кои LAB-ADA експертската работна група може да ги поврзе со возрасните со пониски вештини:

4. DigComp: joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en
 5. DigCompEdu: ec.europa.eu/jrc/en/digcompedu joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en
 6. EntreComp: ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317
- LifeComp: joint-research-centre.ec.europa.eu/lifecompl_en
publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120911

Слика 6: DigComp Концептуален Референтен Модел и DigComp Рамка 2.2 (Извор: DigComp²⁰¹⁰⁻²⁰²² година)

ПАРТНЕРСКИ ЗЕМЈИ И НИСКОКВАЛИФИКУВАНИ ВОЗРАСНИ

Литванија

Според УНЕСКО¹, „Литванскиот центар за образование и информирање на возрасните е државна институција која работи под Министерството за образование и наука на Република Литванија. Центарот е основан од Министерството како една од главните институции кои помагаат во координацијата и спроведувањето на средствата за националната стратегија за доживотно учење. Мисијата е да се осигура дека општеството треба да има повеќе можности да учествува во континуираното учење преку давање помош за возрасните во образованието“. Главните прашања на политиката се „да се обезбеди помош на возрасните во сферата на образованието поврзана со континуирано учење, да се акумулираат податоци и постојано да се ажурираат базите на податоци за можностите за продолжување на образованието, за институциите и програмите што ги обезбедуваат овие услуги, како и ширење на релевантни информации за овие нешта за општеството во целина, да се истражува и анализира статусот на континуираното образование и потребите во земјата, елаборираат и спроведуваат проекти поврзани со развојот на можностите за образование на возрасни, учествуваат во уредување на стандардни законски проекти кои се поврзани со системот за доживотно учење, составуваат методолошки, обуки и материјали за учење, како и да ги организираат своите издавачки активности. Имплементација на национални стратегии“.

Во Литванија беше организирана национална кампања за неформално образование, насловена како „Денови на постарите лица на Интернет“, каде семинари на Интернет, експерти од различни области и познати личности од Литванија споделуваат знаење и искуство за придобивките од Интернетот и технологијата во различни области. По емитувањето, учесниците можат да го применат своето знаење во пракса преку различни задачи. Целта на оваа иницијатива е да ги заинтересира и поттикне постарите лица во Литванија да користат модерни паметни технологии, на пр. услуги, критички да оценуваат информации, да ги подобруваат нивните дигитални вештини.

¹ uil.unesco.org

Италија

Во Италија, образованието за возрасни се промовира од CPIA (Провинциски центри за образование на возрасни) основани со Претседателскиот декрет 263 од 29 октомври 2012 година. Провинциските центри за образование на возрасни (CPIA) се основачки елемент на италијанскиот образовен систем. Образованието кое трае цел живот, доживотното учење, не може и не смее да се дефинира како додаток, туку мора да биде неопходното дополнување на способноста за живеење и работа. Школувањето не завршува на осумнаесет години, туку продолжува во текот на нашите животи. Последните две години (2020-2022) не научија на важноста на технологијата, нејзината моќ и нејзината основна улога во градењето на заедницата. Обраќајќи им се директно на возрасните, CPIA ќе бидат повикани да играат улога на централен столб во развојот на дигиталните компетенции во наредните години. На дневна основа, CPIA демонстрираат дека се чувари на демократијата, осигурувајќи дека луѓето ги имаат потребните вештини за учество во граѓанскиот живот, исто така, преку способноста за стекнување на нови знаења..

CPIA сочинуваат тип на автономна образовна институција со свој персонал и специфична наставна и организациска поставеност. CPIA се поделени на „мрежи на територијални услуги“ структурирани на три нивоа: Ниво А: Административна единица; Ниво Б: Наставна единица; Ниво Ц: Единица за обука. Од административна гледна точка, CPIA е поделена на централна локација и точки за испорака на прво ниво (поврзани локации) каде што се имплементираат патеки за учење на прво ниво, писменост и италијански јазик. Овие точки за испорака на прво ниво се идентификувани од регионите. CPIA, од организацискот дидактички гледна точка, се однесува на второстепените училишни институции кои спроведуваат курсеви за образование на возрасни од втор степен. Овие точки за испорака од второ ниво се „закачени“ во средношколските институции од второто ниво (оперативни локации) идентификувани по региони. CPIA може да ја прошири понудата за обука со склучување договори со локалните власти и други јавни и приватни ентитети, особено со капацитети за обука акредитирани од регионите. Ова се иницијативи за подобрување на вештините за граѓанство, а со тоа и вработливоста на населението. CPIA во Италија е 130. Број на студенти: 2017-18: 178.000; 2018-19: 176.000; 2019-20: 154.000.

Пред реорганизацијата во 2012 година, основното и средното образование за возрасни се спроведуваше во Постојаните територијални центри (ЦТП), а средното образование беше обезбедено со вечерни курсеви активирани на ниво на средни училишта. Реорганизацијата имаше за цел да се даде единство на системот за образование на возрасни и да се надминат некои критични прашања, вклучително и ригидноста на системот и организацијата на курсевите, кои имаа капацитети кои беа премногу слични на оние на утринските курсеви; недостатокот на административна, образовна и организациска автономија на објектите; отсуство на интегриран систем за учење на далечина; и недостатокот на органски систем на кредити и сертификати. Клучните елементи за реорганизацијата беа: подигање на образовните нивоа на корисниците со пониски вештини,

Националната рамка на квалификации е воспоставена со меѓуминистерски декрет (Министерство за труд и Министерство за образование) од 8 јануари 2018 година како алатка за опис и класификација на квалификациите издадени во рамките на Националниот систем за сертификација на компетенции. Таа го претставува националниот уред за упатување на италијанските квалификации кон Европската рамка на квалификации, со функција на поврзување на италијанскиот систем на квалификации со системите на другите европски земји. Исто така, има за цел да ги координира и зајакне различните системи кои придонесуваат за јавната понуда на доживотно учење и услуги за идентификување и потврдување на вештините (добиени преку формални, неформални и неформални активности). Покрај тоа, НРК го зајакнува Договорот за индивидуална обука, клучен елемент на образованието за возрасни (инструмент кој има намера да ги промовира националните политики за доживотно учење кои ќе ги зајакнат почнувајќи од реконструкцијата на индивидуалната историја на ученикот и приспособување на тој

образовен пат кон тоа). Кон Договорот за обука е приложен Сертификат за признавање на кредити за персонализираниот курс.

Република Северна Македонија

Владата на Република Северна Македонија го основа Центарот за образование на возрасни, национална јавна установа. Мисијата на Центарот е да промовира функционален, модерен и компатибилен со ЕУ систем за образование на возрасни во контекст на доживотното учење кој обезбедува висококвалитетно учење и можности за квалификација за задоволување на потребите на целото население, подобрување на вработливоста и претприемништвото, задоволување на потребите на пазарот на труд и придонесуваат за економски, социјален и личен развој. Клучните цели на оваа институција се да придонесе во реализацијата на социјално-економската потреба на Северна Македонија, да одговори на потребите на пазарот на трудот и да им помогне на поединците во нивниот личен развој.

Главните обврски на институцијата се усогласување и интегрирање во јавните интереси и интересите на социјалните партнери во образованието на возрасните во Република Северна Македонија и координација на соработката со меѓународните институции и организации во областа на образованието на возрасните. и доживотното учење. Институцијата обезбедува и квалитетен систем за образование на возрасните во согласност со европските стандарди и практики, преку стандарди и критериуми кои ќе овозможат квалитетно образование за возрасните, формално и неформално, производство на квалитетна и конкурентна работна сила на пазарот на трудот, преку поддршка на социјалното партнерство.

Центарот за образование на возрасни е одговорен за верификација на посебни програми за образование на возрасни (програми за неформално образование на возрасни) со цел да се зголеми квалитетот на неформалното образование на возрасни. Од 2010 година Центарот за образование на возрасни спроведува владина програма за средно стручно образование за возрасни кои завршиле само основно образование на национално ниво. Исто така, Центарот за образование на возрасни води различни активности за унапредување на образованието на возрасните. Една од најважните манифестации се Деновите на доживотно учење што Центарот ги организира секоја година во соработка со Меѓународната канцеларија на ДВВ во Северна Македонија. Советниците за одржливост е програма за стручно образование и обука развиена од Eco Logic, потврдена од Центарот за образование на возрасни, која првично започна како дел од проектот на ЕУ за инклузивни пазари на труд за одржлив развој на заедницата. Програмата опфаќа 12 модули кои му обезбедуваат на приправникот компетенции и вештини потребни за давање консултантски и советодавни услуги за бизниси, домаќинства и поединци. Оваа програма опфаќа теоретски и практичен дел во рок од 245 часа од кои 72 се за теорија, 140 за реализација на практичен дел (работа на студија на случај) во јавна установа, мало, средно или големо претпријатие или домаќинство и 33 за евалуација вклучувајќи контролни тестови, дискусии и финална презентација на студијата на случај. Проверениот курс е модуларен и се состои од 12 модули (Вовед во одржлив развој, глобални економски трендови)

Грција

Според истражувањето на ОЕЦД (2015), уделот на возрасните во Грција кои постигнуваат резултати на највисоко ниво на владеење во писменоста и математиката е значително помал од просекот на ОЕЦД, додека процентот на возрасни со пониски вештини во доменот на писменоста и математиката е многу поголем од просекот. Во истражувањето на ОЕЦД е нагласено дека големата експанзија на образованието не се претворила во подобрување на писменоста со текот на генерациите и дека возрасните родени во странство, на мајчин јазик имаат малку повисоки резултати во писменоста отколку возрасните родени во таа земја. Грција има поголем дел од просечниот дел од возрасните во Грција кои имаат пониски вештини за писменост и математика, а слабото владеење е особено застапено кај 55-

65годишниците. Исто така, поголем процент од возрасните во Грција (во споредба со просекот на OECD) не пријавиле претходно искуство со компјутери.

Поточно, „само околу еден од 20 возрасни лица во Грција го постигнуваат највисокото ниво на стручност (ниво 4 или 5) во доменот на писменоста, во споредба со околу еден од 10 возрасни (10,6%) во просек во земјите на ОЕЦД кои учествуваа во истражувањето“ и нагласено е дека околу еден од четири возрасни (26,0%) го достигнува Ниво 3 во писменоста, процент кој е под просекот на ОЕЦД од 35,4%. Исто така, „само 2,5% од возрасните во Грција го достигнуваат Ниво 3, највисокото ниво на стручност, во решавање проблеми во средини богати со технологија“. Ова е четврти најнизок процент меѓу сите земји-учеснички на ОЕЦД и значително помал од просекот на ОЕЦД од 5,4%. „За разлика од она што е забележано во другите земји, 25-34-годишниците во Грција имаат добри резултати во писменоста како и 55-65годишниците“ и „Грција е една од ретките земји каде жените ги надминуваат мажите во писменоста“. Важно е да се спомене дека „работниците во Грција ги користат своите вештини за решавање проблеми на работа толку често колку што е просекот во земјите на ОЕЦД; но нивното владеење во овие вештини не е толку високо наградено, со повисоки плати, како во другите земји на ОЕЦД“.

Во Грција, Националната академија за дигитални вештини, иницијатива на Министерството за дигитално управување, со цел развивање и составување понуди за образовни содржини создаде онлајн платформа, која е достапна од Мај 2021 година. Програмата вклучува курсеви за наставници, претприемачи и бизнисмени, курсеви за комуникациски мрежи и сајбер безбедност, најсовремени курсеви за технологија, курсеви за дизајн и развој на софтвери за земјоделците и земјоделските претпријатија. Курсевите ги нудат и организации со признат академски и образовен престиж, како што се грчки академски институции, познати меѓународни компании, банкарски институции, телекомуникациски провајдери и организации за дигитално образование. Националната академија за дигитални вештини се стреми да игра активна улога во областа на дигиталната писменост, постојано збогатувајќи ја својата едукативна содржина за граѓаните. Има повеќе од 290 курсеви за основни и напредни нивоа кои одговараат на над 1.800 часови обука. Курсевите се поделени во следните шест тематски категории:

- Комуникација и соработка: Курсевите во областите на апликации за комуникација, работа од дома, мобилни уреди и социјални мрежи се достапни во оваа категорија.
- Интернет: Содржината на курсевите од оваа категорија, меѓу другото, спаѓа и во областите на заштита на личните податоци и безбедно пребарување на интернет.
- Секојдневни алатки: Едукативните содржини во оваа категорија се поврзани со областите на компјутерска употреба и канцелариски апликации.
- Дигитално претприемништво: Курсевите од оваа категорија се наменети за оние кои се заинтересирани за дополнително збогатување на своето знаење за дигитален маркетинг и современиот деловен контекст.
- Компјутерски науки: Посетителот од оваа категорија може да посетува курсеви за бази на податоци, програмски јазици, сајбер безбедност, ИКТ и образование, комуникациски мрежи итн.
- Најсовремени технологии: образовните содржини од оваа категорија се поврзани со областите на вештачката интелигенција, cloud computing итн.

Конечно, навигацијата на корисникот на платформата е едноставна и пријателска. Едукативниот материјал е бесплатно достапен за секого, без сложени процедури за регистрација и секој корисник може да го избере курсот кој одговара на неговите интереси и нивото на знаење, да го посетува и да го заврши кога ќе посака.

ФОКУС ГРУПИ

Вовед

Оваа фокус група се спроведува како дел од проектот LAB for adults non-formal digital awareness финансиран преку програмата Еразмус+. Овој Водич за фокус групата е наменет за експерти и едукатори за возрасни со пониски вештини и има за цел да собира информации за поврзаните рамки за компетенции, најдобри практики, можности, иницијативи и предизвици во образованието за нашата целна група.

Се спроведоа фокус групи за да се соберат квалитативни податоци поврзани со: потврдување на наодите од истражувањето (предизвикувачи, поддршка, сет на вештини), стекнување подлабоко увид во проблемот; предлози за бора на идеи за интерес на нискоквалификуваните возрасни за релевантни можности за учење и подобри можности за вклучување во неформално учење.

Водичот вклучува индикативни полуструктурирани прашања во следните пет дела:

- Профил на експерти
- Мотивација и ангажирање за личен развој на нискоквалификуваните возрасни
- Коментари за РАМКА ЗА КОМПЕТЕНЦИЈА LAB-ADA
- Образовни ресурси
- Иницијативи, практики, истражувања, предизвици

Секој од петте партнери интервјуираше пет експерти, вкупно 25 експерти, времетраењето на секоја фокус група беше околу 1,5 – 2 часа и беше спроведена во периодот од септември до ноември 2022 година.

Профили на експерти

Секоја земја интервјуираше експерти за образование на возрасни, со различни профили и потекло.

Повеќето од експертите се согласуваат дека една од главните задачи на едукаторот е да ја шири неговата или нејзината филозофија на образование и настава. Едукаторите ја засноваат својата филозофија на теории научени во нивното формално образование, но повеќето се согласуваат дека започнуваат со овој тип на наставна филозофија и го прилагодуваат со текот на времето. Овие прилагодувања на нечија наставна филозофија во голема мера се засноваат на лично искуство и најдобрите практики што може да се појават во нивната специфична област на настава. Секој едукатор мора да ги земе предвид сите аспекти кога избира и користи стратегија за настава заснована на самонасочено учење. Не сите возрасни ученици се автономни, така што наставната филозофија треба да се заснова на различни образовни филозофии за да може да се земат предвид учениците без оглед на нивното ниво на самонасочување. Покрај тоа, важно е да се пренесе наставната филозофија на учениците за да се избегнат недоразбирања и непријатни ситуации.

Конкретно, експертите кои учествуваа во фокус групата се:

- професори/директори на СРПА (Провинциски центри за образование на возрасни)
- соработници на здруженија кои се занимаваат со активности за образование на возрасни
- професори по математика, информатика, италијански јазик, музика
- автори на проекти на ЕУ
- истражувачи и едукатори

Некои од експертите не добиле соодветна и специфична обука за да ги подучуваат возрасните, па нивните идеи и методологии произлегуваат од работата на терен и искуството стекнато во текот на нивното искуство и истражување. Од една страна, едукаторите се веќе навикнати да се водат по

неконвенционален образовен пат заснован на конкретната неопходност на ситуацијата; од друга страна, доведува до методолошка и дидактичка фрагментација (во образовен систем кој не ја поттикнува интердисциплинарната и проактивната соработка меѓу едукаторите, барем во јавните институции).

Интересен аспект на профилот на едукаторите за возрасни е тоа што сите тие веруваат дека образованието за возрасни и доживотното учење е важен аспект од животот на секој човек. Надградувањето на вашето знаење и вештини не ви помага само во стекнувањето нови знаења и информации, туку и во подигнување на квалитетот на вашиот живот, социјално и културно. Континуираниот образовен развој на секој човек, особено денес во 21 век, е нешто што тие го сметаат за витална активност за секој поединец, и стари и млади.

Мотивација и ангажман во личниот развој на нискоквалификуваните возрасни

Повеќето едукатори се согласуваат дека едно од главните прашања што се поставува како проблем за нискоквалификуваните возрасни е ниското ниво на нивната мотивација да се вклучат во конкретни програми кои не само што ќе им донесат нови лични квалитети преку искуство, туку и нови професионални квалитети. Мотивацијата понекогаш доаѓа од надворешни фактори, како што се некое признание или можност за вработување во странство, повеќе поени во нивното професионално CV итн. Можеби некои од проблемите на нискоквалификуваните возрасни е тоа што тие ја изгубиле навиката за постојано образование во текот на нивните професионални години ангажман. Некои дури спомнуваат дека треба да има унифицирана стратегија од страна на јавните тела, која ќе може да даде јасни цели и критериуми за образованието на возрасните.

За нискоквалификуваните возрасни да бидат помотивирани, постојат неколку можности. Некои веруваат дека микро-факторите, како што е образованието, треба да бидат повеќе лични и студентот треба да може да ја види користа од учеството во него, но и макро-факторите како економијата, пазарот на труд и други работи. Нашето социјално опкружување не е индуктивно, не дава многу можности за користење на тие вештини, па мотивацијата е мала, а резултатите се ограничени. Треба да имаме предвид дека во земјите кои не се добро развиени, важна улога како поттик има и пазарот на трудот и економијата воопшто.

Можете ли да предложите ситуации кои ги вадат на површина основните идеи и методологии? Можете ли да ни дадете некои идеи?

- Сите материјали за нискоквалификуваните возрасни треба да се подготват на лесен-разбирлив и лесен начин.
- Љубопитност за реализација на активности корисни за секојдневниот живот
- Емоционална вклученост

Што сметате дека се главни фактори кои влијаат на ефективниот развој на компетенциите кај нискоквалификуваните возрасни?

- Недостаток на мотивација
- Негативниот став на нискоквалификуваните возрасни кон субјектите
- Недостаток на планирање однапред
- Недостаток на финансии за ресурси и опрема
- Недостигот од добро опремени простори, недостатокот на асистенти во научната лабораторија го отежнуваат тоа

Кои се најголемите бариери кај нискоквалификуваните возрасни за учество во образовни програми за возрасни?

Елементи кои негативно влијаат на вистинското учество и развој се:

- Лични прашања (семејство, работа, недостаток на мотивација, здравје)
- Организациски прашања (недостиг на време, распоред на часови, состав на часови, цели на образованието)
- Ниско ниво на образование / Недостаток на комуникациски вештини / Ниска самодоверба или интерес / Недостаток на способност за учење
- Недостаток на финансии за ресурси и опрема / Недоволна техничка инфраструктура (нестабилна интернет конекција, стара опрема итн.) / Недостиг на добро опремени простори, недостаток на асистенти во научната лабораторија
- Култура, различен начин на живот за постарите луѓе
- Употребата на дигитални алатки е „принудена“, на статичен/бихејвиорален начин.
- Прекумерна употреба/упорност на современи алатки и практики, наместо обука за едноставни вештини кои можат да се користат во секојдневниот живот (здравје/комуникација итн.)
- Недостаток на однапред планирање / добро осмислени програми со јасни цели со добри тимови на едукатори
- Страв од неуспех, страв да не се нагоре, чувство на неспособност, страв да се оштетат комуналните претпријатија.
- Не е поддржан од работодавците.

Кои стратегии сте ги имплементирале/ дали ќе ги имплементирате кои служат за надминување на проблемите/бариерите?

Имајќи ги предвид личните прашања, фундаментално е да се развијат различни стратегии за препознавање, ангажирање и мотивација на возрасните ученици. Изградбата на мрежа на здруженија поврзани со возрасните може да биде корисна за да се постигне оваа цел. Покрај тоа, дури и на целите на часовите се сметаат за проблем. Тие треба да разберат и да бидат убедени дека тоа што го прават е конкретно корисно за постигнување на нивните работни и лични цели. Програмите што наставниците мора да ги следат се премногу ригидни и засновани на класична, формална и методологија лице-в-лице. На возрасните студенти им треба попрактичен, покорисен пристап и пристап за решавање проблеми за активно да учествуваат на курсевите. Пример за метод на настава е индуктивната методологија, од конкретниот случај до општото правило (добро конструиран ум е подобар од ум полн со концепти).

За да се зголеми учеството на нискоквалификуваните возрасни во овој вид на образование, индикативни тешкотии и предизвици се:

- Правилно и постојано закажување курсеви или часови, особено имајќи ги предвид работните и семејните должности на возрасните
- Достапност на згради во доцните часови
- Правилно оценување на компетенциите на учениците пред почетокот на образовниот период
- Креирање на персонализиран курс или патека за постигнување на специфичните цели и сили на секој студент.
- Интеракции во групи кои се соочуваат со исти проблеми и имаат исти цели
- Креирајте на хетерогени часови кои следат стандардизиран наставен план.
- Креирајте хомогени часови во однос на нивото и целите
- Работа во групи за зголемување на позитивните елементи на образовниот пат

- Одржување на напорите и создавање на нови перспективи за секој ученик.
- Обука за меки вештини што може да им овозможи на студентите да продолжат да ги подобруваат своите компетенции, дури и по завршувањето на конкретниот курс.

За да се постигне сето ова, неопходно е да се дејствува на две различни нивоа:

- Педагошко ниво: образовните институции/организации мора да го зголемат своето ниво на флексибилност, во поглед на можностите за распоред, внатрешна организација, нудење образовни активности кои се многу различни во однос на помладите, базирани на атрактивни и интерактивни методологии и содржини.
- Професионално ниво: образовната програма што ја следат треба да биде максимално персонализирана и конструирана на таков начин да ги максимизира нивните работни и професионални цели и можности, без чувство на губење време.

Освен тоа, обуката треба да му овозможи на обучувачот да го зголеми своето ниво на приспособливост кон различните ситуации и барања на возрастните ученици, да ја подобри неговата способност да може да работи заедно и во координација со други тренери и да создаде нешто што не е стандардизирано, но соодветно за целите и потребите на возрастните ученици.

Последниот елемент што треба да се земе предвид е создавање мрежа со реалности/асоцијации поврзани со светот на возрастните. Ова може да ја поттикне поврзаноста и ангажманот на возрастните, со што се создаваат потребните простории за успешен образовен пат. Покрај тоа, овие реалности можат да дадат корисен придонес за подобрување на образовната понуда за следење на изведбата на образовниот процес.

Други предложени стратегии за надминување на проблемите/бариерите се следните:

- Поттикнување информации и покани
- Лични повици или контакт преку социјалните медиуми
- Понуда гарантирано вработување откако ќе заврши
- Нудење платени патни трошоци и оброци за време на обуките, како и доследна надзорна поддршка за време на обуките
- Унифицирана стратегија од страна на релевантните владини тела (како Центарот за образование на возрастни во Македонија, кои ги наведуваат јасните цели и критериуми)
- Технолошки и комуникациски бариери
- Да се биде секогаш блиску до учениците и нивните потреби
- Нешто корисно во секојдневниот живот со цел да се олесни
- Да имаат близок учител или тренер

Дали едукаторите на нискоквалификуваните возрастни користат активности и техники за да се осигураат дека сите ученици се вклучени во образовна програма?

- Многу зависи од активноста и групата или учениците, но барем експертите се трудат
- Наставниците се обидуваат да се вклучат во постапката за учење
- Едукаторите им нудат повеќе време на учениците со специфични тешкотии

Каква поддршка им е потребна на нискоквалификуваните возрастни за да ги развие своите компетенции?

- Технолошки и комуникациски вештини
- Компетентни луѓе кои можат да ги поддржат оние на кои им е потребна на едноставен и постојан начин.
- Трпение и достапност

- Да знаат дека можат да побараат помош од експерт без да се чувствуваат некорисни
- Да има постојана надзорна поддршка за време на обуките и откако кандидатите ќе започнат со работа. Тоа им помага да се олеснат нивните новостекнати компетенции
- Да бидат достапни за сите лица над 18 години. Неформалното образование за возрасни може да го обезбеди секој преку давател на образование признат според законите на секоја земја.
- Во Литванија, неформалното образование за возрасни обично се подразбира како учење, обука и студирање прилагодени на интересите на поединецот и општеството, за чие завршување не се издава документ признат од државата.

Кои фактори можат да придонесат за мотивирање на учеството на нискоквалификуваните возрасни во образовните програми?

Силна негативна стигма сè уште ја вклучува идејата за образование на возрасни, особено ако не е висококвалификувано. Навистина, во денешно време светот на образованието за возрасни се смета како поврзан со оној од имигрантите (да го научат италијанскиот јазик) или како лесен начин да се добие некаква потврда од оние кои прерано го напуштиле образовниот пат (како на пр. NEETs).

Освен тоа, многу други елементи позитивно влијаат на вистинското учество и развој на нискоквалификуваните возрасни се:

- Напредокот/професионалното усовршување е важна мотивација за учество во образовни/програми за обука
- Признат сертификат, нова можност за кариера (која ќе понуди унапредување или повисока плата)
- Директна / видлива корист (на пр. таблетот го олеснува читањето)
- Олеснување на комуникацијата (социјални медиуми)
- Љубопитност за реализација на активности корисни за секојдневниот живот
- Емоционална вклученост и повеќе лично образование
- Следење на она што му треба на пазарот на труд во однос на професиите и компетенциите (програми кои одговараат на тие потреби на јасен начин)
- Бесплатни образовни програми
- Да бидат поддржани од работодавачите (попозитивен став на работодавачите)

Материјали, алатки, ресурси и практики

Во обуката за возрасни со пониски вештини од фундаментално значење е да се биде многу практичен и конкретен, а помалку теоретски, а употребата на секој ден и конкретни материјали може да биде многу корисна. Материјалот треба да има некаква врска со надворешното/работното опкружување и едукаторот треба да биде способен да ги води студентите во процес на разбирање, а и практичните вежби кои се изведуваат може да бидат корисни надвор од часот. Материјалот што може да се користи може да биде многу различен:

- Аудио/слика/видео материјали
- Раскажување приказни, мапирање на мислите, јазична апликација
- Персонализирани ресурси за учење
- Работилници
- Предмети за секојдневна употреба
- Онлајн/офлајн алатки за соработка

Секој едукатор за возрасни користи различен стил во својата програма и тоа вклучува употреба на различни материјали, но општите материјали се користат речиси сите. Неформалното учење нуди развој

на различни вештини за нискоквалификуваните возрасни и додека некои ги посочуваат нивните технички вештини, други ја посочуваат интелектуалноста. Сепак, тие и двете вклучуваат практични, како и теоретски задачи и знаења. Беше споменато дека соработката е клучен концепт за сите овие елементи.

Кога станува збор за пристапите, техниките, материјалите итн. што се користат за промовирање на критичкото размислување, креативноста и вештините за решавање проблеми на ученикот, едукаторите за возрасни повеќе се разликуваат во нивните програми. Како што беше споменато претходно, некои користат учење преку игра, алатки за самоевалуација (квизови) кои го надградуваат нивното критичко размислување. Некои други посложени активности, исто така, учествуваат во нивната програма, како што се студиите на случај, на кои им е потребна поголема креативност и практичен пристап, како и критичко и аналитичко размислување. Ним им треба повеќе време и напор за да се развијат, но од друга страна нудат директен, практичен пристап.

Онлајн алатките не можат да се користат во сите прилики. Навистина, возрасните ученици, кои се целна група на оваа специфична обука, не се дигитални староседелци, затоа треба да се обезбеди соодветна обука за учениците, со цел да бидат што повеќе продуктивни и да им се овозможи свесно користење на дидактичкиот инструмент. Начинот на кој се обезбедува наставата не смее да биде традиционален пристап лице-в-лице, туку треба да се заснова на попартиципативен и ориентиран кон решавање проблеми.

Возрасните студенти треба да бидат водени во создавањето на сопственото знаење, само да им се обезбедат алатки корисни за тоа. Пример би бил употребата на објект, настан, ресурс со кој се соочуваат сите ученици во нивниот секојдневен живот како точка за гледање и оттаму да се изгради патека за учениците да ги зголемат своите вештини. Друга корисна наставна алатка може да биде создавањето на интерактивни приказни (нешто предок во умот на секој поединец) кои ги вклучуваат и поттикнуваат учениците на наставниот пат со задржување на нивното внимание.

Интеракцијата со европските платформи (како EPALE) може да биде клучна за да се зголеми дисеминацијата на курсевите, но и да се добијат важни повратни информации од професионалци од цела Европа.

Кои атрактивни и важни ресурси и материјали можете да ги предложите за обука на нискоквалификуваните возрасни?

- Јасни и лесни информации
- Човечки ресурси и прирачници
- Лаптопи / преносни компјутери, лесен софтвер за употреба
- Човечки ресурси и лаборатории
- Можност за онлајн учество.
- Различни инклузивни активности, како што се квизови, бура на идеи, решавање проблеми и други активности.
- Дискусии (корисни кога сакате да размислите за нешто длабински и за прашања кои влијаат на ставовите и свеста, а дебатите се многу корисни за да дознаете разбирање на алтернативните гледишта)

Можете ли да ни дадете пример(и) за можности за учење и подобри можности за вклучување во неформално учење?

- Учење преку имитација, набљудување
- Имитирање или обид да ги имитирате пријателите кои практикуваат нешто што им се допаѓа на возрасните и што може да им го привлече вниманието
- Учење користење на интернет за купување по најниска цена и софтвер како помош за секојдневните активности како за семејниот буџет и сл.
- Опуштено и смешно опкружување, фокус групи кои вклучуваат корисници кои произведуваат алатки што може да се споделат

- Може да се прилагоди на сечие ниво на развој или учење
- Секогаш е релевантен и може да се прилагоди на потребите на секој човек
- Тој е партиципативен во смисла дека вклучените активно учат работејќи како тим
- Тоа е стил на учење кој промовира инклузија и различност

Можете ли да споделите со нас какви било пристапи, техники, материјали и слично што се користат за промовирање критичкото размислување, креативноста и вештините за решавање проблеми на ученикот?

- Лесен разговор за реални проблеми блиски до нивни интереси, филмови, читања, водени разговори, манипулација со вистински материјали, употреба на различни материјали за реализација на занаети
- Споделување со пријателите, колегите и следствено на размислувањето
- Разговори во групи
- Кодирање, решавање проблеми, опуштено опкружување кое овозможува споделување и дебати, кооперативно учење, работа со врсници - групи
- Нискоквалификуваните возрасни може да имаат малку или воопшто да немаат познавање на англискиот јазик

Важни иницијативи за национални и владини стратегии/постојни истражувачки студии/политички препораки/проекти на ЕУ кои промовираат нискоквалификуваните возрасни:

- Иницијативите на Стопанската комора на Македонија.
- Програмите во Македонија во Хуманост се засноваат на принципот на давање можност на поединци со ниско образовно ниво, поим за приспособливост во програмите за различни целни групи и засновање на системот на кредити и вештини на реалните потреби на пазарот на трудот. Сите овие програми се стандардизирани и сертифицирани, признати и на национално и на меѓународно ниво. Проекти кои ја поддржуваат националната политика и/или националната иницијатива, промовирајќи инклузивно образование и/или се фокусираат на зајакнување на нискоквалификуваните возрасни со можности
- Има некои проекти што ги водат некои од општините, како и Агенцијата за вработување на Северна Македонија.
- Humanost од Македонија, InterAktion од Австрија, SerGED од Турција, USB од Грција. Ангажирање на учениците во образовните програми:
- Партиципативен пристап и можности учесникот да биде во центарот на вниманието и да се охрабрува слободно да размислува и да се изразува. Програми за обука, проекти и/или други национални иницијативи кои се фокусираат на градење на капацитетите на нискоквалификуваните возрасни:
Најуспешни видови обуки за возрасни се програмите за започнување сопствен модел на социјално претпријатие, како и програмите за обновување и усовршување на одредено работно место. Важни податоци од академски студии, национална статистика или други статистички извори:
- Платформата EPALE што е спомената е примарен и единствен добар извор на оваа тема што ја користиме.

LAB-ADA Мапирачка рамка

Новата интегрирана [DigComp 2.2 Рамка](#) се фокусира на примери на знаења, вештини и ставови применливи за секоја дигитална компетентност. Проектот LAB-ADA ја усвои рамката DigComp, за која побара мислење од експертите.

Следната табела ги прикажува 5-те столбови на Рамката, поврзани со нивните вештини, според просечното ниво на согласност на 25-те експерти (5 по секој партнер):

Столб 1: Информативна и податочна писменост	CSCI	PROMETEO	ЕКОКТИМА	ECO LOGIC	LIBA
1.1 Прелистување, пребарување и филтрирање	5	4	5	4	4
1.2 Оценување информации и содржина	5	4	5	4	5
1.3 Управување со информации и содржина	5	3	3	5	5
<i>1.4 Анализа на податоци и ангажирање информации</i>			3		
Столб 2: Комуникација и соработка					
2.1 Интеракција	5	4	5	4	4
2.2 Споделување	5	4	5	4	4
2.3 Ангажирање во активно граѓанство	3	3	3	3	5
2.4 Соработка	3	4	5	5	4
2.5 Нетикет (соодветна комуникација на интернет)	3	4	4	4	5
<i>2.6 Управување со дигитален идентитет</i>	2	3	1	3	3
Столб 3: Создавање дигитална содржина					
3.1 Развивање содржина	5	3	5	5	4
3.2 Интегрирање и реелаборирање	3	3	4	5	5
3.3 Авторско право и лиценци	3	2	4	4	5
<i>3.4 Програмирање</i>	1	1	1	1	1
Столб 4: Безбедност и етика					
4.1 Заштитни уреди	5	2	2	4	5
4.2 Заштита на личните податоци и приватноста	5	3	4	5	5
4.3 Заштита на здравјето и благосостојбата	2	4	3	4	5
<i>4.4 Заштита на животната средина</i>	2	4	4	4	5
Столб 5: Решавање проблеми					
5.1 Решавање технички проблеми	2	2	2	4	5
5.2 Идентификување на потребите и одговорите	2	2	2	5	5
5.3 Креативно користење на дигитални технологии	2	3	3	4	4
<i>5.4 Идентификување празнини во дигиталната компетентност</i>	2	2	1	2	3
<i>Рубрика: Просечно ниво на согласност на експертите од најниска 1 до највисока 5</i>					

ANKETI

Вовед

По резултатите од деск истражувањето, беше развиен прашалник за истражувањето меѓу нискоквалификуваните возрасни врз основа на методот на самоизвестување што се користи во психологијата. Во прашалникот беше вклучен интерес на возрасните за релевантни можности за учење и подобри можности за вклучување во неформално учење. Прашањата беа поделени во следните 3 тематски делови:

- Профил
- Вештини
- Потребности - Мотивација - Можности

Делот профил вклучува информации за возраста, образованието, и работен статус на учесниците. Делот Вештини е посветен на вештините на учесниците, како тие се стекнале и запознаеноста на учесниците со технологијата. Конечно, делот: Потребности- МотивацијаМожности вклучува и прашања за минатото или иднината на учесниците, уписи на образовни програми, како и најголеми бариери или стимулации за учество.

По одобрение од сите партнери, тој беше преведен на националните јазици. Прашалниците беа поставени на интернет за да се олесни спроведувањето на анкетата и анализата на податоците. Вкупно, тие собраа 101 одговор од 101 учесник од 4-те земји, кои беа зачувани во табеларни пресметки и претставени во форма на графикони, детално вклучени во Анексот. Резултатите од ова истражување беа искористени за избор на најпотребните вештини кои можат да ги зајакнат вештините за возрасните со пониски вештини.

Како резултат на тоа, следните се вештини кои учесниците од сите земји би сакале да ги подобрат:

- Способност за ефективна навигација,
- Способност за соработка преку споделување на мултимедијални и дигитални содржини меѓу корисниците,
- Креирање на дигитална содржина,
- Решавање проблеми (креативно користејќи дигитални технологии).

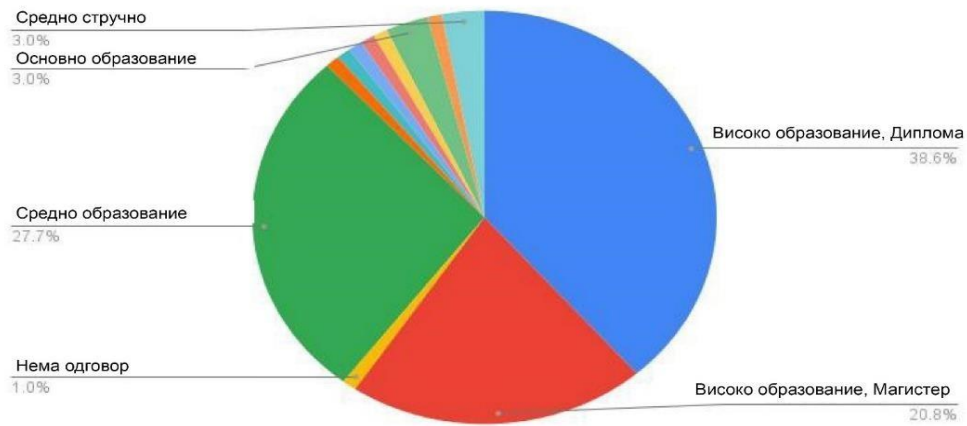
Профил

Во однос на возраста на учесниците забележуваме дека анкетата за Северна Македонија се фокусираше на млади невработени луѓе на возраст од 25-34 години (42,3%) за разлика од останатите земји (Италија, Литванија и Грција), со фокус на возрасни над 45 години во процент поголем од 60%. Покрај тоа, сите земји беа насочени кон учесниците што живеат во земјата. Што се однесува до образованието на учесниците во истражувањето, најголем процент од учесниците во анкетата (повеќе од 58%) присуствуваше на повисоки нивоа на образование (диплома/магистер). Повеќе од 85% од 101 учесник имаат диплома од:

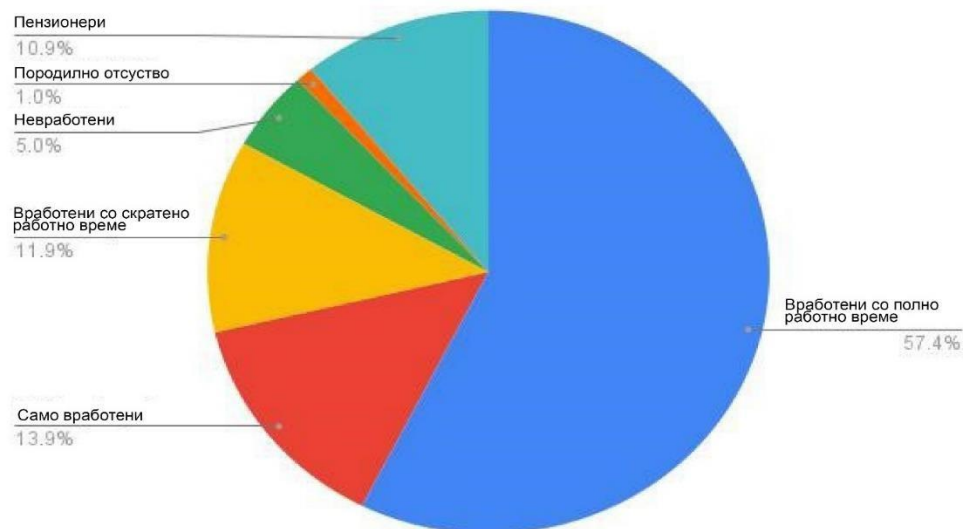
- Средно образование
- Високо образование, додипломски студии.
- Високо образование, магистер

Особено во Грција, 88% од учесниците биле дипломирани студенти.

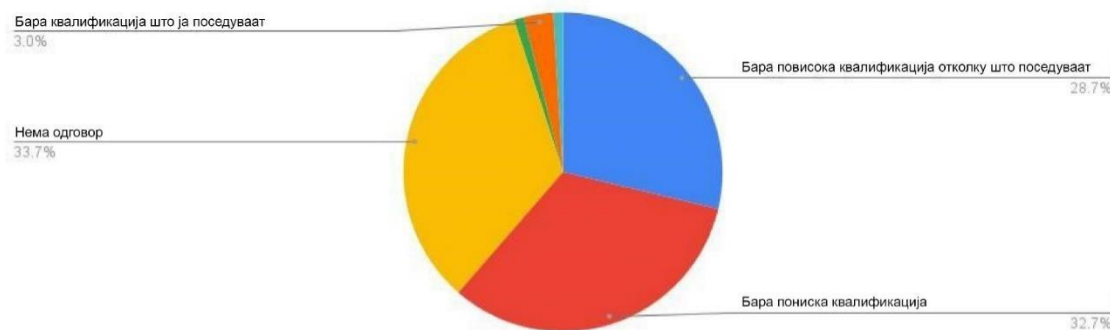
Следниот графикон го прикажува највисокиот степен на образование на 101 учесник.

Исто така над 57% од учесниците биле работници со полно работно време, над 10% со скратено работно време, над 10% самовработени и над 10% пензионирани, како што покажува следниот графикон.

28,7% од учесниците сметаат дека нивната работа бара повисока квалификација отколку што поседуваат, а 32,7% бара пониска квалификација. Следниот графикон ги прикажува резултатите од работниот статус на 101 учесник.

Вештини

Во делот Вештини, повеќе од 30% од учесниците наведуваат дека се запознаени со употребата на компјутер (30% би го оцениле нивното познавање како средно, додека повеќе од 15% сметаат дека се на основно ниво), а над 48% сметаат дека своите дигитални вештини ги стекнале неформално.

Според резултатите од ова истражување, за жителите на Италија и Литванија, петте вештини по редослед на предност што мислат дека би сакале да ги подобрат се:

1. Решавање проблеми: Креативно користење на дигитални технологии
 2. Создавање дигитална содржина: Развивање содржина (барем документи, слики, работни листови)
 3. Решавање проблеми: Решавање технички проблеми (барем поврзани со користење на апликација)*
 4. Комуникација и соработка: споделување (барем документи, слики, работни листови, не само текстови)*
 5. Информативна писменост и податоци: прелистување пребарување и филтрирање
- * Третата и четвртата вештина имаа подеднаков приоритет.

Вештините што жителите на Грција би сакале да ги подобрат беа:

1. Комуникација и соработка: Споделување (барем документи, слики, работни листови, не само текстови)
2. Информативна и податочна писменост: Управување со информации и содржина
3. Создавање дигитална содржина: Развивање содржина (барем документи, слики, работни листови)
4. Решавање проблеми: Креативно користење на дигитални технологии
5. Решавање технички проблеми (барем поврзани со користење на апликација)*
6. Безбедност и етика: Заштитни уреди (најмалку еден десктоп/лаптоп/таблет/мобилен телефон)*

** 5-тата и 6-тата вештина имаа подеднаков приоритет.*

За жителите на Литванија, вештините што би сакале да ги подобрат беа:

1. Безбедност и етика: Заштита на личните податоци и приватноста
2. Создавање дигитална содржина: Развивање содржина (барем документи, слики, слики, работни листови)
3. Комуникација и соработка: интеракција (барем користејќи онлајн апликација)
4. Комуникација и соработка: Споделување (барем документи, слики, слики, работни листови, не само текстови)
5. Комуникација и соработка: Соработка*
6. Информативна писменост и податочна писменост: прелистување, пребарување и филтрирање*

** 5-тата и 6-тата вештина имаа подеднаков приоритет.*

Сумирајќи ги најважните вештини за возрасните со пониски вештини според ова истражување се:

- Информативна и податочна писменост: прелистување, пребарување и филтрирање
- Комуникација и соработка: Споделување (барем документи, слики, слики, работни листови, не само текстови)
- Создавање дигитална содржина: Развивање содржина (барем документи, слики, слики, работни листови)
- Решавање проблеми: Креативно користење на дигитални технологии

Потреби - Мотивација - Можности

Повеќе од половина од учесниците учествувале во образовна програма, курс или обука во текот на нивниот професионален живот во последните 2 години, дури и преку интернет, а повеќе од 30% од учесниците учествувале во програмите за обука на работа. Покрај тоа, повеќе од половина од учесниците изјавуваат дека би учествувале во образовна програма поради причини поврзани или со нивното постоечко работно место или пак подобрување на нивното работно место.

За жителите на Италија и Литванија, најголемите бариери за учество во образованието и обуката за возрасни се следните (по редослед на избор):

1. Финансиски ресурси (52%)
2. Поврзана со работа (46%)
3. Место и време на обука (42%)

За жителите на Северна Македонија:

1. Поврзана со работа (46,9%)
2. Финансиски ресурси (21,9%)
3. Без бариери (12,5%)

За жителите на Грција

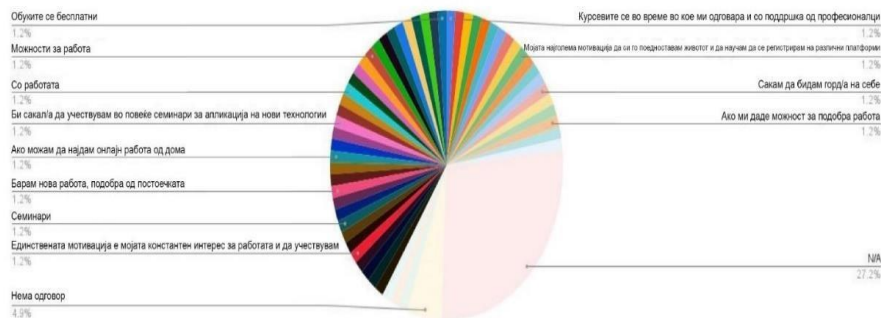
1. Место и време на обука (76%)
2. Финансиски ресурси (56%)

3. Поврзани со семејството (56%)

Во однос на мотивациите кои би довеле до подобрување на нивните вештини, накратко, беа споменати:

- бесплатни часови
- надградба / корисна и практична обука за вештини
- доколку обуките се сертифицирани и сертификатите употребливи, меѓународно признати.
- релевантни вештини за подобрување на кариерата / подобра плата / гаранција дека ќе помогне да се добие подобра работа / можности за вработување
- бесплатен распоред / далечински или онлајн часови
- субвенции за курсеви
- финансирање
- да бидат во тек со дигиталните иновации
- да се помогне на другите

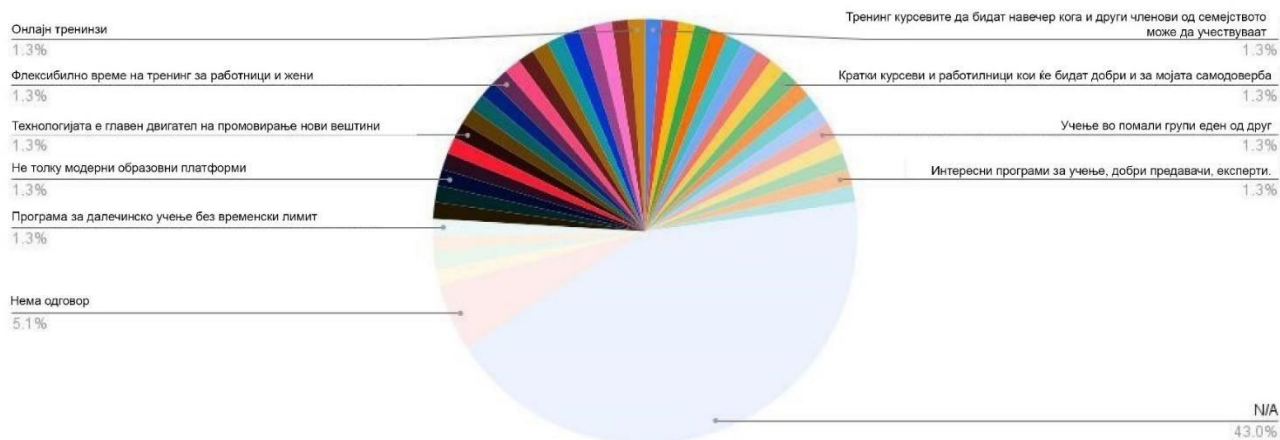
На следната табела можете да ги видите одговорите на 101 учесник за мотивациите кои би довеле до подобрување на нивните вештини.

Некои примери на можности за учење и подобри можности за вклучување во неформално учење беа следниве:

- мали групи
- добри предавачи
- онлајн видео упатства
- интересна програма за учење
- повеќе можности
- напредок во кариерата
- обука на работното место
- флексибилен распоред / обука преку Интернет/далечина
- соработка / подготовка на материјал со пријателите / курсеви за обука навечер со семејството
- обука за дигитални вештини

На следната табела можете да ги видите одговорите на 101 учесник за примери на можности за учење и подобри можности за вклучување во неформално учење.

МАПИРАЧКА РАМКА

Вовед

Развојот на мапирачката рамка се однесува на искуството и капацитетот на возрасните да ја обработуваат содржината, идентификацијата на факторите кои го поддржуваат интересот на нискоквалификуваните возрасни лица за релевантни можности за учење и најдобрите шанси да бидат вклучени во неформалното учење и опис на различни дигитални вештини, дефинирани како добро документиран збир на вештини, меѓусебно поврзани со идентификувани фактори кои можат да поддржат нискоквалификувани возрасни. Резултатите се комбинирани во овој документ со единствен и конзистентен формат.

Следејќи го Деск Истражувањето и [Европската Дигитална Декада](#), одлуката на LAB-ADA Експертската Работна Група (EGW) беше изборот на генерална ЕУ рамка на [DigComp](#), што се фокусира на последната верзија(2022) of DigComp 2.2:

- DigComp 2.0, joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp/digital-competence-framework-20_en;
- DigComp 2.1, publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281;
- DigComp 2.2, publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415 (pdf).

Новата интегрирана рамка **DigComp 2.2** (22 март 2022 година) „се фокусира на примери на знаења, вештини и ставови применливи за секоја компетентност (димензија 4). За секоја од 21те компетенции, дадени се 10-15 изјави за да се илустрираат навремени, ажурирани примери кои ги истакнуваат современите прашања. Затоа, ажурирањето не ги менува дескрипторите на концептуалниот референтен модел и не го менува начинот на кој се оцртуваат нивоата на компетенции (димензија 3). Понатаму, случаите на употреба и сценаријата за учење повторно претставени во Димензија 5 остануваат исти“.

За целите на **Рамката за мапирање ЛАБ-АДА**, истражен и објаснет е широк спектар на фактори (индивидуални и контекстуални) поврзани со **5-те главни области на компетентност**. Првата димензија, наречена **Pillars**, вклучува стекнување на **18 вештини за нискоквалификуваните возрасни**, додека **втората димензија наречена Skillset**, започнува од 21 почетна вештина на DigComp Framework, според анализата на потребите на Истражувачкиот извештај.

СТОЛБ (димензија 1: Области на стручност)	ВЕШТИНИ (димензија 2: Компетенци фокусирани на вештини)
Столб 1: Информативна и податочна писменост	1.1 Прелистување, пребарување и филтрирање 1.2 Евалуација на информации и содржина 1.3 Управување со информации и содржина
Столб 2: Комуникација и соработка	2.1 Интеракција 2.2 Споделување 2.3 Вклучете се во активно граѓанство 2.4 Соработка 2.5 Нетикет(соодветна комуникација на интернет)
Столб 3: Креирање на дигитална содржина	3.1 Развивање на содржина 3.2 Интегрирање и преработка 3.3 Авторско право и лиценци
Столб 4: Безбедност и етика	4.1 Заштитни уреди 4.2 Заштита на лични податоци и приватност 4.3 Заштита на здравјето и благосостојбата 4.4 Заштита на животната средина
Столб 5: Решавање на проблеми	5.1 Отстранување на технички проблеми 5.2 Идентификација на потреби и одговори 5.3 Креативно користење на дигитални технологии

15

DIMENSION 3 • PROFICIENCY LEVEL		
FOUNDATION	1	At basic level and with guidance, I can: <ul style="list-style-type: none"> Identify how to organise, store and retrieve data, information and content in a simple way in digital environments. recognise where to organise them in a simple way in a structured environment.
	2	At basic level and with autonomy and appropriate guidance where needed, I can: <ul style="list-style-type: none"> Identify how to organise, store and retrieve data, information and content in a simple way in digital environments. recognise where to organise them in a simple way in a structured environment.
INTERMEDIATE	3	On my own and solving straightforward problems, I can: <ul style="list-style-type: none"> select data, information and content in order to organise, store and retrieve them in a routine way in digital environments. organise them in a routine way in a structured environment.
	4	Independently, according to my own needs, and solving well-defined and non-routine problems, I can: <ul style="list-style-type: none"> organise information, data and content to be easily stored and retrieved organise information, data and content in a structured environment.
ADVANCED	5	As well as guiding others, I can: <ul style="list-style-type: none"> manipulate information, data and content for their easier organisation, storage and retrieval. carry out their organisation and processing in a structured environment.
	6	At advanced level, according to my own needs and those of others, and in complex contexts, I can: <ul style="list-style-type: none"> adapt the management of information, data and content for the most appropriate easy removal and storage. adapt them to be organised and processed in the most appropriate structured environment.
HIGHLY SPECIALISED	7	At highly specialised level, I can: <ul style="list-style-type: none"> create solutions to complex problems with limited definition that are related to managing data, information and content for their organisation, storage and retrieval in a structured digital environment. integrate my knowledge to contribute to professional practices and knowledge and to guide others in managing data, information and digital content in a structured digital environment.
	8	At the most advanced and specialised level, I can: <ul style="list-style-type: none"> create solutions to solve complex problems with many interacting factors that are related to managing data, information, and content for their organisation, storage and retrieval in a structured digital environment. propose new ideas and processes to the field.

DIMENSION 4 • EXAMPLES OF KNOWLEDGE, SKILLS AND ATTITUDES		
KNOWLEDGE	31	Aware that many applications on the internet and mobile phones collect and process data (personal data, behavioural data and content-related data) that the user can access or retrieve, for example, to monitor their activities online (e.g. clicks on social media, searches on Google) and offline (e.g. only stops, bus tickets on public transport).
	32	Aware that for data (e.g. numbers, text, images, sounds) to be processed by a program, they have to be first properly digitised (i.e. digitally created).
	33	Knows that data collected and processed, for example by online systems, can be used to recognise patterns (e.g. repetitions) in new data (i.e. other images, sounds, mouse clicks, online behaviour) to further optimise and personalise online services (e.g. advertisements).
	34	Aware that sensors used in many digital technologies and applications (e.g. facial tracking cameras, virtual assistants, wearable technologies, mobile phones, smart devices) generate large amounts of data, including personal data, that can be used to train an AI system. (AI)
SKILLS	35	Knows that open data repositories exist where anyone can get data to support some problem solving activities (e.g. citizens can use open data to generate thematic maps or other digital content).
	36	Knows how to collect digital data using basic tools such as online forms, and present them in an accessible way (e.g. using headers in tables).
	37	Can apply basic statistical procedures to data in a structured environment (e.g. spreadsheet) to produce graphs and other visualisations (e.g. histograms, bar charts, pie charts).
	38	Knows how to interact with dynamic data visualisation and can manipulate dynamic graphs of interest (e.g. as provided by Eurostat, government websites).
ATTITUDES	39	Can differentiate between different types of storage locations (local devices, local network, cloud) that are the most appropriate to use (e.g. data on the cloud is available anytime and from anywhere, but has implications for access time).
	40	Can use data tools (e.g. databases, data mining analysis software) designed to manage and organise complex information, to support decision-making and solving problems.
	41	Considers transparency when manipulating and presenting data to ensure reliability, and spots data that are expressed with underlying motives (e.g. unethical, profit, manipulation) or in misleading ways.
	42	Wasteful of accuracy when evaluating sophisticated representations of data (e.g. tables or visualisations as they could be used to mislead one's judgement by trying to give a false sense of objectivity).

DIMENSION 5 • USE CASES		
FOUNDATION	1	EMPLOYMENT SCENARIO: job seeking process At home with my sister/who I ask whenever I need: <ul style="list-style-type: none"> I can identify how and where to organise and keep track of job ads in a job app (e.g. www.indeed.com) or my smartphone in order to retrieve them when I need them along my job seeking.
	2	LEARNING SCENARIO: prepare group work with my classmates In the classroom with my teacher/who I can consult whenever I need: <ul style="list-style-type: none"> I can identify an app in my tablet to organise and store links to those websites, blogs and digital databases related with a specific topic of literature and use it to retrieve them when needed for my report.

Сл. 1: Структурата на DigComp 2.2. Рамка (Извор: [DigComp 2.2, 2022](#)) Рамката DigComp 2.2 ја користи следнава структура (види слика 1).

DigComp 2.2 рамката ја има следнава структура (види слика 1).

- Димензија 1: Област на експертиза
- Димензија 2: Компетентност
- Димензија 3: Професионално ниво
- Димензија 4/5: Примери и сценарија за учење

Мала црвена точка се користи за воведување на новата димензија 4, која му помага на читателот брзо да го види новиот ажуриран дел.

Рамката за мапирање LAB-ADA се фокусира на димензиите 3 и 4 обидувајќи се да ги усогласи овие елементи со потребите на нискоквалификуваните возрасни. Тоа значи дека оваа рамка го избира само основното и средното ниво и избира соодветни или нови примери од 4-та и 5-та димензија.

Има и нешто ново што може да биде многу корисно за проектот LAB-ADA. Новата интеграција на DigiComp ја воведува идејата за „ИСКЛУЧЕНИ ПРИМЕРИ“ во 4 димензии (страница 8, види Сл. 2). Во 4-та димензија, можеме да воведеме сопствени примери кои би можеле да се истакнат како „(LSA)“.

Секој од 5-те столбови на рамката за мапирање на LAB-ADA е изграден на следните 7 поврзани полиња:

Примерите за вештачка интелигенција, далечинско работење и дигитална пристапност се означени со (AI), (RW), (DA).

DIMENSION 4 • EXAMPLES OF KNOWLEDGE, SKILLS AND ATTITUDES		
KNOWLEDGE	1.	Knows that some online content in search results may not be open access or freely available and may require a fee or sign-up for a service in order to access it.
	2.	Aware that online content that is available to users at no monetary cost is often paid for by advertising or by selling the user's data.
	3.	Aware that search results, social media activity streams and content recommendations on the internet are influenced by a range of factors. These factors include the search terms used, the context (e.g. geographical location), the device (e.g. laptop or mobile phone), local regulations (which sometimes dictate what can or cannot be shown), the behaviour of other users (e.g. trending searches or recommendations) and the user's past online behaviour across all internet.
	4.	Aware that search engines, social media and content platforms often use AI algorithms to generate responses that are adapted to the individual user (e.g. users continue to see similar results or content). This is often referred to as "personalisation". (AI)
	5.	Aware that AI algorithms work in ways that are usually not visible or easily understood by users. This is often referred to as "black box" decision-making as it may be impossible to trace back how and why an algorithm makes specific suggestions or predictions. (AI)

1. Наслов на столб (димензија 1: Области на компетентност)
2. Збир на компетенции на столбови (димензија 2: компетенции фокусирани на вештини)
3. Краток опис на сетови на вештини (од DigiComp Framework)
4. Основно и средно ниво (димензија 3: професионално ниво, со водство на основно ниво и со автономија и соодветно водство каде што е потребно на средно ниво)
5. Примери (димензија 4 и 5: примери и сценарија за учење)
6. Примери за имплементација на поврзани приказни (најмалку 5 примери, од кои 4 се користат за развој на приказни R2)
7. Цитати, референци и други извори (на столбот)

Столб 1: Информациска и податочна писменост

Столб 1 (димензија 1)	Вештини (димензија 2)	Краток опис на вештини (Рамка на DigComp)
Информативна и податочна писменост	1.1 Прелистување, пребарување и филтрирање 1.2 Евалуација на информации и содржина 1.3 Управување со информации и содржина	1.1 Да се артикулираат потребите за информации, да се идентификуваат и да се преземат податоци, информации и дигитална содржина. 1.2 Проценете ја релевантноста на изворот и неговата содржина. 1.3 Чувајте, управувајте и организирајте податоци, информации и дигитална содржина

Примери за спроведување на поврзана приказна

1. Креирање на секаков вид напис со собирање податоци од веб и релевантни документи
2. Истражувајте различни пребарувачи и обезбедете податоци што ги истакнуваат разликите
3. Пребарајте релевантни работни позиции на терен на интернет
4. Креирање на календар на настани за учество за следната година, барани на интернет и на социјалните медиуми
5. Собирање информации од различни онлајн статии и упатства за тоа како да напишете добро CV и да ги презентирате своите вештини

Столб 2: Комуникација и соработка

Столб 2 (димензија 1)	Вештини (димензија 2)	Краток опис на вештини (Рамка на DigComp)
Комуникација и соработка	2.1 Интеракција 2.2 Споделување 2.3 Вклучете се во активно граѓанство 2.4 Соработка 2.5 Нетикет (соодветна комуникација на интернет)	<p>2.1 Интеракција на различни дигитални технологии и разбирање на соодветните дигитални комуникациски медиуми за даден контекст.</p> <p>2.2 Споделете податоци, информации и дигитална содржина со други преку соодветни дигитални технологии. Дејствувајте како посредник, познавајте практики за референцирање и наведување.</p> <p>2.3 Учествувајте во општеството преку користење на јавни и приватни дигитални услуги и партиципативно граѓанство. Барајте можности за самозајакнување и партиципативно граѓанство преку соодветни дигитални технологии.</p> <p>2.4 Користете дигитални алатки и технологии за колаборативни процеси и за коконструкција и заедничко создавање на податоци, ресурси и знаење. Интерактивирајте, комуницирајте и соработувајте преку дигитални технологии додека сте свесни за културната и генерациската разновидност.</p> <p>2.5 Бидете свесни за нормите на однесување и знаењето при користење на дигитални технологии и интеракција во дигитални средини. Прилагодете ги комуникациските стратегии на одредена публика и бидете свесни за културната и генерациската разновидност во дигиталните средини.</p>

Примери за спроведување на поврзана приказна

1. Комуницирајте ширум светот и закажете состанок;
2. Синхронизирана комуникација на било кој јазик употребувајќи мобилни уреди
3. Барање и давање повратни информации за некоја дестинација
4. Барање на мас медиуми за да се движите од едно место на друго
5. Користете соодветен јазик за да комуницирате еден со друг
6. Споделете идеи и фајлови меѓусебе
7. Комуницирајте ефективно користејќи недигитални алатки
8. Организирајте социјални групи/користете алатки за да се ангажирате во граѓанство

Столб 3: Креирање дигитална содржина

Столб 3 (димензија 1)	Вештини (димензија 2)	Кратко опис на вештини (Рамка DigComp)
Создавање на дигитална содржина	3.1 Развој на содржина 3.2 Интеграција и преработка 3.3 Авторско право и лиценци	3.1 Креирајте и уредувајте дигитална содржина во различни формати, изразете се преку дигитални средства. 3.2 Уредете, рафинирајте и интегрирајте нови информации и содржини во постоечко тело на знаење и ресурси за да создадете нова, оригинална и релевантна содржина и знаење. 3.3 Разберете како авторските права и лиценцирањето се применуваат на дигиталните информации и содржини.

Примери за спроведување на поврзана приказна

1. Креирање на комплетен социјален профил;
2. Креирање плејлиста со помош на алатки за вештачка интелигенција (песни, видеа итн.);
3. Креирање и курирање елегантно-комплетни документи, објави со линкови;
4. Скенирајте и организирајте недигитални архиви (обработка на слики); 5. Креирајте и организирајте записи со податоци (обработка на работни листови);
6. Снимање видео со мојот профил и моите вештини.

Столб 4: Безбедност и етика

Столб 4 (димензија 1)	Вештини (димензија 2)	Краток опис на вештините (Рамка DigComp)
Безбедност и етика	4.1 Заштита на уредот 4.2 Заштита на лични податоци и приватност 4.3 Заштита на здравјето и благосостојбата 4.4 Заштита на животната средина	За заштита на уредите, содржината, личните податоци и приватноста во дигитални средини. Заштитете го физичкото и психолошкото здравје и научете за дигиталните технологии за социјална благосостојба и социјална инклузија. Бидете свесни за влијанието врз животната средина на дигиталните технологии и нивната употреба.

Примери за спроведување на поврзана приказна

1. Создавање видео кое раскажува приказна за „Тројанскиот коњ“, за ризикот од примање објави и пораки од следбеници со лажни профили и последици;
2. Создавање видео кое раскажува приказна за „Внимавајте и трик“, за ризиците поврзани со обидите за фишинг;
3. Направете видео кое раскажува приказна за „Лошиот волк“ и знаете како да откриете ризици и закани при користење на социјалните медиуми;
4. Создавање видео кое раскажува приказна за „Креирање сложени лозинки“ и ризикот поврзан со неправилна употреба на лозинки;
5. Информации за соодветна и несоодветна дигитална содржина за споделување на дигитални платформи (видете ја темата опфатена во видеото #3).

Столб 5: Решавање проблеми

Столб 5	Вештини	Краток опис на вештините
(димензија 1)	(димензија 2)	(РамкаDigComp)
Решавање на проблеми	5.1 Отстранување на технички проблеми 5.2 Идентификација на потреби и одговори 5.3 Креативно користење на дигитални технологии 5.4 Идентификувајте ги празнините во дигиталните вештини	5.1. Идентификувајте технички проблеми при ракување со уреди и користење на дигитални средини и разрешете ги (од решавање проблеми до решавање посложени проблеми). 5.2. Проценете ги потребите и идентификувајте, проценете, изберете и користете дигитални алатки и можни технолошки одговори и разрешете ги. Прилагодете ги и персонализирајте ги дигиталните средини на личните потреби (на пр. пристапност). Решавање на концептуални проблеми и проблемски ситуации во дигитални средини. 5.3. Користете дигитални алатки и технологии за да создадете знаење и да иновирате процеси и производи. Вклучете се индивидуално и колективно во когнитивната обработка за да разберете и решите концептуални проблеми и проблемски ситуации во дигитални средини. 5.4. Разберете каде треба да се подобри или ажурира вашата дигитална компетентност. Бидете способни да ги поддржувате другите во развојот на нивните дигитални вештини. Барајте можности за само-развој и бидете во тек со дигиталната еволуција.

Примери за спроведување на поврзана приказна

1. Отворање прилог на е-пошта што не се отвора при првиот обид;
2. Компјутерот не може да најде печатач;
3. Интернет-врската постојано опаѓа;
4. Користете софтвер за текст во говор и текст во говор по потреба;

5. Изработка на кратки видео честитки;
6. Креирање шарени покани за прослава на годишнината;
7. Најдете корисни кратенки на тастатурата на Интернет;
8. Дефинирајте лажни вести и најдете алтернативни извори на иста тема;
9. Пребарајте ги најдобрите алатки за самооценување на личните способности, тестирање на дигитални вештини и интернет сертификација.

Референци

Alexiou, A., & Schippers, M. C. (2018). Digital game elements, user experience and learning: A conceptual framework. *Education and Information Technologies*, 23(6), 2545-2567.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-018-9730-6>

Andreas Schleicher (2022). A fresh start in education <https://www.youtube.com/watch?v=xIQ9kJbUrNs&t=8s>

Boyadjieva, P., & Ilieva-Trichkova, P. (2018). Adult education as a common good: conceptualisation and measurement. *International Journal of Lifelong Education*, 37(3), 345-358.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02601370.2018.1478458>

Brieger, E., Arghode, V., & McLean, G. (2020). Connecting theory and practice: reviewing six learning theories to inform online instruction. *European Journal of Training and Development*.
https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/EJTD-07-20190116/full/html?casa_token=qdHGuzUwomMAAAA:5P7WBx-NNMUzZc3cSe2FoAujVa1UZrAxY0VJbZlOezW_9hfWGoM8H5dfgQ4vJ_DkwpoWbw8Eva3R1jSR4Rr69QxFVBm2u_fh55S-lx1z12NcVuWiNohQ

Cascio, E. U., & Narayan, A. (2022). Who needs a fracking education? The educational response to low-skillbiased technological change. *ILR Review*, 75(1), 56-89.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0019793920947422>

De Paepe, L., Zhu, C., & Depryck, K. (2018). Online Dutch L2 learning in adult education: educators' and providers' viewpoints on needs, advantages and disadvantages. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and eLearning*, 33(1), 18-33. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02680513.2017.1414586>

DigComp https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en

DigComp 2.0, 2.1, 2.2

https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp/digital-competence-framework-20_en,
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281>,
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>

DigCompEdu https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu/digcompedu-framework_en

Farashahi, M., & Tajeddin, M. (2018). Effectiveness of teaching methods in business education: A comparison study on the learning outcomes of lectures, case studies and simulations. *The international journal of Management Education*, 16(1), 131-142.

LIBA
LIETUVOS IMITACINIŲ
BENDROVIŲ ASOCIACIJA

https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1472811717303294?casa_token=f7zo3EZy01wAAAAA:z3rS4dxCeWonyy9ZLZAajWP3VvSIZX3ramCYWtjF4rDziDsbVe0WICk4cKkESMTmiOp2ErH_8m8

Graesser, A. C., Fiore, S. M., Greiff, S., Andrews-Todd, J., Foltz, P. W., & Hesse, F. W. (2018). Advancing the science of collaborative problem solving. *Psychological Science in the Public Interest*, 19(2), 59-92. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1529100618808244>

Greenhow, C., & Galvin, S. (2020). Teaching with social media: Evidence-based strategies for making remote higher education less remote. *Information and Learning Sciences*.

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ILS-04-2020-0138/full/pdf?title=teaching-with-socialmedia-evidence-based-strategies-for-making-remote-higher-education-less-remote>

Foley, G. (Ed.). (2020). *Understanding adult education and training*. Routledge.

https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=NshyDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT5&dq=adult+education+framework&ots=ZgLrq-kULH&sig=WdemP3AF36ipweTR679R8BhM08U&redir_esc=y#v=onepage&q=adult%20education%20framework&f=false

López-Meneses, E., Sirignano, F. M., Vázquez-Cano, E., & Ramírez-Hurtado, J. M. (2020). University students' digital competence in three areas of the DigCom 2.1 model: A comparative study at three European universities. *Australasian Journal of Educational Technology*, 36(3), 69-88. <https://ajet.org.au/index.php/AJET/article/view/5583/1650>

Nedungadi, P. P., Menon, R., Gutjahr, G., Erickson, L., & Raman, R. (2018). Towards an inclusive digital literacy framework for digital India. *Education+ Training*.

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ET-03-2018-0061/full/html>

OECD 2019, *Getting Skills Right Engaging low-skilled adults in learning*.

<https://www.oecd.org/employment/emp/engaging-low-skilled-adults-2019.pdf>

Rasi, P., Vuojärvi, H., & Rivinen, S. (2021). Promoting media literacy among older people: A systematic review. *Adult Education Quarterly*, 71(1), 37-54. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0741713620923755>

Rogers-Shaw, C., Carr-Chellman, D. J., & Choi, J. (2018). Universal design for learning: Guidelines for accessible online instruction. *Adult learning*, 29(1), 20-31.

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1045159517735530>

World Economic Forum. (2016). *New Vision for Education, Fostering Social and Emotional Learning Through Technology*. World Economic Forum Publications.

http://www3.weforum.org/docs/WEF_New_Vision_for_Education.pdf

© LAB-ADA проектно партнерство, 2023
2021-1-LT01-KA220-ADU-000033776

**Co-funded by
the European Union**

Оваа лиценца им дозволува на останатите да адаптираат, прилагодуваат, и да развиваат на основа на овој труд некомерцијално, се додека ни даваат признание и ги лиценцираат нивните креации под идентични услови.

<https://creativecommons.org/licenses/?lang=en>

Автори

Baciulyte Rima
Economou Despina
Filippi Maria
Ignatonis Marius
Kotsani Natalia
Kotsanis Yannis
Lozanovska Mia
Negro Antonio
Neshkoski Nikola
Pastorino Smaldone Villani Francesca
Smaldone Villani Carlo
Tosi Barbara